

Kleynen Consultants

Actuarissen, Pensioen- en Beleggingsadviseurs

Turning Ideas into Action

Pensioen

Holistische balans

Hiaten en Overwegingen

Holistisch

- **Holistisch**

Als we een samenleving op een holistische manier benaderen wil dat zeggen dat wij die samenleving proberen te zien als een vervlochten geheel van facetten waaruit zij is opgebouwd. Economische -, religieuze - of juridische facetten worden zo veel mogelijk benaderd als deel van het geheel en niet als een losstaande 'kracht' binnen het systeem.

- **Holistisch**

Kijken naar het geheel.

- **Holistisch**

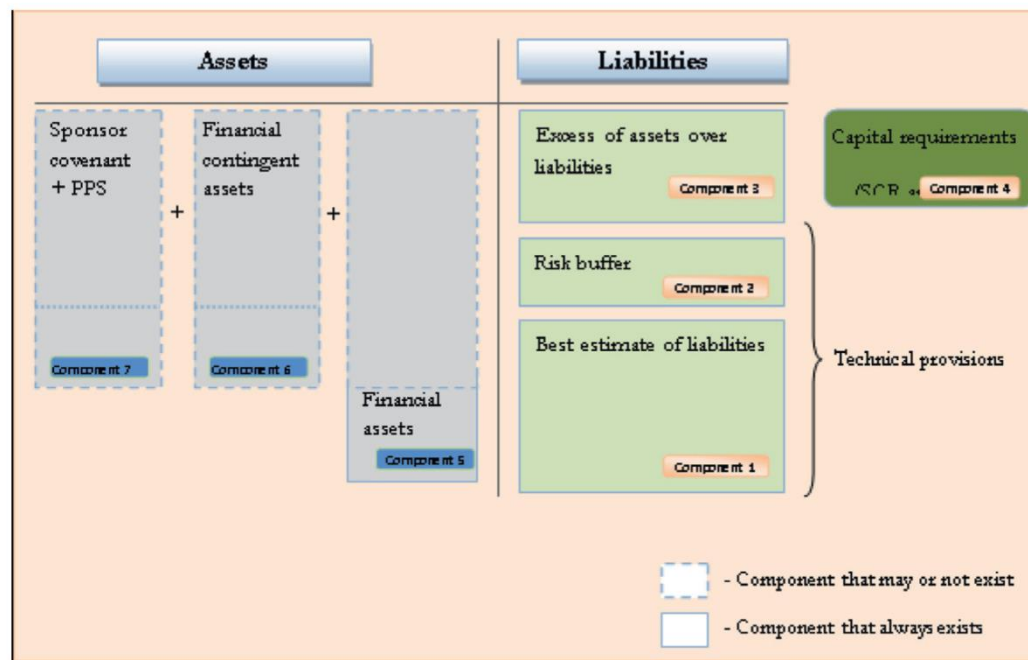
Alomvattend.

Holistische balans

Holistic balance sheet as envisaged by EIOPA²

EIOPA has published diagrams showing how it intends the holistic balance sheet concept to work. This concept still requires a great deal of development to be workable, particularly the methodologies for valuing sponsor covenants and pension protection schemes such as the PPF.

Waarom sta ik hier voor u?

- Als mijn kinderen vragen, pap wat doe je nu eigenlijk overdag, dan zeg ik: mensen aan het denken zetten. Mezelf en anderen.
- Als me dat vandaag lukt, dan ben ik een tevreden mens.
- Problemen mogen complex zijn, oplossingen niet.
- Dat geldt ook voor pensioen.

Opzet presentatie

- Wat is pensioen eigenlijk?
- Waar is pensioen toe verworden?
- Hoe zouden we pensioen ook kunnen opbouwen?
- Wat vereist dat van de uitvoering?

Wat definities

PENSIOEN

Pensioen: Van Dale

pen·si·oen (*het; o; meervoud: pensioenen*)

1 periodieke uitkering aan werknemers die stoppen met werken omdat ze een bep. leeftijd hebben bereikt: *met pensioen gaan.*

Pensioen: Wikipedia

- **Pensioen** is een inkomensverzekering, waarmee een *(gezins)inkomen wordt verzekerd* voor wanneer dat wegvalt wegens ouderdom, arbeidsongeschiktheid of overlijden.
- Ouderdomspensioen: voor de tijd dat men niet meer werkt op latere leeftijd.
- Arbeidsongeschiktheidspensioen: voor als men niet meer kan werken wegens arbeidsongeschiktheid (ook 'invaliditeitspensioen' genoemd).
- Nabestaandenpensioen: een uitkering aan achterblijvende partners en wezen.
- Vaak worden alle drie deze risico-oorzaken gedekt in een pensioenregeling.

Inkomen na pensioendatum

- AOW
- Werknemerpensioen
- Lijfrente
- Overig vermogen
- Werk na pensionering

Een stukje historie

PENSIOEN

Het gezin, het gilde en de kerk

- Tot ver in de 19e eeuw bestond er geen pensioen of oudedagsvoorziening. Mensen moesten daar zelf voor zorgen.
- Aangezien lang niet iedereen de mogelijkheid had te sparen, was de enige andere mogelijke ouderdomsvoorziening kinderen krijgen, zodat zij jou later konden verzorgen. Deze 'extended family', met meerdere generaties samen wonen, was eeuwenlang heel gewoon.
- Wat niet betekende dat er helemaal niets gebeurde op het gebied van sociale zekerheid voor ouderen. In de middeleeuwen bekommerden de gilden zich om hun oudere vakgenoten, of hun weduwe. Ook de kerk nam vaak de zorg voor ouderen op zich. Maar dit soort voorzieningen waren dus beperkt en golden alleen voor ambachtslieden die bij een gilde waren aangesloten, of waren afhankelijk van de goedgunstigheid van anderen. Liefdadigheid dus.
- In Nederland is pensioen voor het eerst zichtbaar aan het einde van de 19e eeuw met de start van de industrialisatie.

De eerste voorzieningen

- Het ontstaan van steeds grotere industrieën zorgde voor een toenemende vraag naar zorg en zekerheid door werknemers.
- Werknemers hadden toentertijd beperkte rechten en meestal veel plichten.
- Lichamelijk zwaar werk, aanzienlijke kans op overlijden tijdens het werk en het was zeker geen goede omgeving voor de gezondheid.
- Na veel discussie werden de eerste "extra's" voor werknemers een feit. Deze "sociale voorzieningen" waren dan ook gericht op een uitbetaling van salaris bij ziekte, arbeidsongeschiktheid of overlijden van een werknemer en de zorg van de werkgever voor eventuele weduwe en wezen.

Kwaliteit pensioen

- Er was in ieder geval nog geen sprake van pensioen als 'comfortabele' oude dag voorziening.
- Tijd om te genieten van je pensioen, zoals wij dat nu kennen, was er dus niet.
- De sociale voorzieningen hadden voornamelijk als doel om de werkgever te laten voldoen aan zijn morele en ethische verplichting naar zijn werknemers.

Ijzeren kanselier voert sociale wetgeving in

- De eerste die een collectieve regeling invoerde voor de oudedagsvoorziening was de Pruisische kanselier Otto van Bismarck (1815-1898). Hoewel vooral bekend als de 'ijzeren kanselier', was hij ook degene die in 1889 een inkomensverzekering invoerde voor ouderen, invaliden en zieken. In eerste instantie was de pensioenleeftijd 70, later werd dat verlaagd naar 65 jaar.
- In Engeland en andere Europese staten werd pas na de Tweede Wereldoorlog een dergelijk stelsel opgebouwd.
- Grote verschil met het stelsel van Bismarck was dat deze naoorlogse stelsels één basistarief hanteerden voor iedereen, terwijl het stelsel van Bismarck uitging van de hoogte van inkomen tijdens je werkzame jaren.

Trekken van Drees

- In Nederland voerde Willem Drees (1886-1988) in 1947 de noodwet ouderdomsvoorziening in. In 1957 werd deze vervangen door de Algemene Ouderdoms Wet (AOW). Voortaan kreeg ook in Nederland iedereen een vast basispensioen na je 65e.
- Grote bedrijven met veel werknemers bedachten dat het handiger was om hier een collectief fonds voor te stichten. Zo zijn de pensioenfondsen ontstaan.
- Het eerste Nederlandse pensioenfonds werd in 1881 opgericht door het bedrijf Stork.
- Later kwamen er ook pensioenfondsen die voor een hele bedrijfstak golden. Ook de overheid en staatsbedrijven zoals Spoorwegen ontwikkelden hun eigen pensioenfondsen.

De pensioenleeftijd

- Opvallend hierbij is de ontstaansgeschiedenis van de pensioenleeftijd van 65 jaar.
- De pensioengerechtigde leeftijd werd bij de start van de eerste pensioenen namelijk vastgesteld op 70 jaar. Deze leeftijd was gebaseerd op de gemiddelde leeftijdsverwachting van een man. Die was toen 72 jaar.
- De gemiddelde man kon dus 2 jaar van zijn pensioen genieten.
- Pas later verschoof die leeftijd naar de internationale norm van 65 jaar. Die leeftijd is ondanks technologische vooruitgang en een toenemende levensverwachting een redelijk vaststaand gegeven geworden.

Pensioen en de toekomst

- Daar waar de werkzaamheden en de arbeidsovereenkomst dus continu worden aangepast, is 'onze' pensioenleeftijd al sinds het begin van 1900 amper aangepast.
- Het is dus al bijna 100 jaar nagenoeg dezelfde leeftijd.
- Ons pensioen is dus gebaseerd op erg oude uitgangspunten.
- Moeten we dat niet in ogenschouw nemen om tot een betere discussie te komen over waar pensioen voor stond, staat en waar het voor gaat staan in de toekomst.

De Ambitie

PENSIOEN

De ambitie

- 70% van het gemiddeld geïndexeerd salaris
 - Waar komt die ambitie vandaan?
 - Is die nog van deze tijd?
 - Waar toetsen we die nu nog aan?

Wat kost dat?

1921-1930	rente					
leeftijd	4%	3%	2%	1%	0%	
25	1.29	2.03	3.22	5.14	8.26	
35	1.97	2.81	4.04	5.84	8.50	
45	3.04	3.94	5.13	6.72	8.86	
55	4.89	5.76	6.81	8.08	9.64	
65	8.93	9.54	10.23	11.01	11.89	
2025	rente					
leeftijd	4%	3%	2%	1%	0%	
25	2.46	3.97	6.45	10.60	17.59	
35	3.65	5.35	7.89	11.75	17.65	
45	5.45	7.24	9.69	13.07	17.77	
55	8.24	9.94	12.07	14.75	18.17	
65	12.94	14.17	15.61	17.29	19.27	

Hoe doen we dat?

Doorsneepremie		zelfde salaris (50.000)					
	4%	3%	2%	1%	0%		
PG	11.46%	14.23%	18.10%	23.61%	31.66%		
Salaris	8.25%	10.25%	13.03%	17.00%	22.79%		
Premie	(PG)						
leeftijd	4%	3%	2%	1%	0%	Salaris	
25	4.31%	6.94%	11.29%	18.55%	30.78%	25,000	
35	6.39%	9.36%	13.81%	20.55%	30.88%	35,000	
45	9.53%	12.67%	16.95%	22.87%	31.11%	45,000	
55	14.42%	17.40%	21.12%	25.82%	31.79%	55,000	
65	22.65%	24.80%	27.31%	30.25%	33.72%	65,000	
Doorsneepremie		salarisverhoging					
	4%	3.00%	2.00%	1.00%	0.00%		
PG	14.35%	17.06%	20.64%	25.46%	32.10%		
Salaris	9.88%	11.75%	14.22%	17.54%	22.11%		

Conclusie

- Pensioen is te duur!
- Jonge mensen zullen deze vorm van financiering niet langer accepteren.

Waar is solidariteit gewenst

- Opbouw?
- U betaalt toch ook niet mijn hypotheek of ik de uwe. Waarom doen we dat wel met pensioen?
- Risico's!

Solidariteit

Het meest misbruikte begrip.

- so·li·da·ri·teit (*de; v*)

1gevoel van een-zijn met anderen; saamhorigheid

Solidariteit betekent dat de leden van een groep een gemeenschappelijk belang onderschrijven, ten gunste van de groepsleden, maar soms ten koste van zichzelf.

Wat is pensioen eigenlijk?

- Combinatie van sparen en verzekeren
- Afspiegeling van je carrière?
- Hoe ziet dat normenkader eruit?
 - Koppelen aan laatste salaris?
 - Koppelen aan gemiddeld salaris?
 - Gewoon waar je zelf behoefte aan hebt.

Verzekering

- **verzekeren**
Mensen en bedrijven verzekeren zich vaak tegen onzekere voorvallen, zoals brand, ziekte en ongelukken. Als je een verzekering afsluit bij een verzekeringsmaatschappij betaal je een vast bedrag per maand aan premie. Als je dan schade oploopt, betaalt de verzekeringsmaatschappij de schade voor jou. De verzekeringsmaatschappij neemt dus de financiële risico's over.
- **verzekeren**
Beveiligen tegen verlies door onvoorziene gebeurtenissen, onder bepaalde vastgelegde voorwaarden of tegen een vastgestelde prijs of premie.
- **verzekeren**
(algemeen overheid) Transactie waarbij een kleine, onzekere kans op een grote schade wordt ingeruild tegen de zekerheid van een relatief kleine premie (Schöndorff c.s.). De verzekeraar verplicht zich er toe om tegen betaling van premies de verzekerde schadeloos te stellen in geval het verzekerde risico optreedt.
- **verzekeren**
In het dagelijks leven kunnen er nogal wat gebeurtenissen zijn die schade kunnen opleveren. Gezinnen, bedrijven maar ook de overheid lopen dagelijks financiële risico's. Verzekeringen dekken deze financiële risico's af. Dit mogelijke risico wordt uitgedrukt in een premie. Hoe hoger de premie, hoe meer risico.
- **verzekeren**
[regelmatig werkwoord] • er een overeenkomst voor afsluiten waardoor schade vergoed wordt
vb:wij hebben ons verzekerd tegen brand en diefstal.

Onderlinge?

- **Onderlinge verzekering**
Wijze van verzekeren, gebaseerd op het beginsel dat de verzekerden de door hen geleden schaden gezamenlijk dragen. De daartoe gebruikte rechtsvorm is die van een onderlinge (of wederkerige) waarborgmaatschappij.
- **Onderlinge verzekering**
(*mutual insurance*) (verzekeringsrecht) een ~ streeft geen winstoogmerk na en is gebaseerd op het principe van winstdeling. Een ~ heeft een rechtstreekse band met haar verzekerden, zonder tussenkomst van enige bemiddelaar. Voor de verzekerden wordt vaak een bijzonder gunstige tarifiering gehanteerd.

Sparen

- spa·ren (*spaarde, heeft gespaard*)¹door zuinig te zijn overhouden: *geld sparen; kosten noch moeite sparen* al les in het werk stellen²ontzien: *iem. sparen (a)* niet te streng zijn tegen hem, hem niet lastigvallen; *(b)* hem niet doden³verzamelen: *postzegels sparen*.
- **Sparen** is iets niet gebruiken, maar apart houden voor later. De meest voorkomende vormen van sparen zijn:
 - een deel van het inkomen opzijleggen, zodat men vermogen opbouwt;
 - voorwerpen sparen als hobby, om er een verzameling van aan te leggen, bijvoorbeeld postzegels verzamelen.

Een andere weg

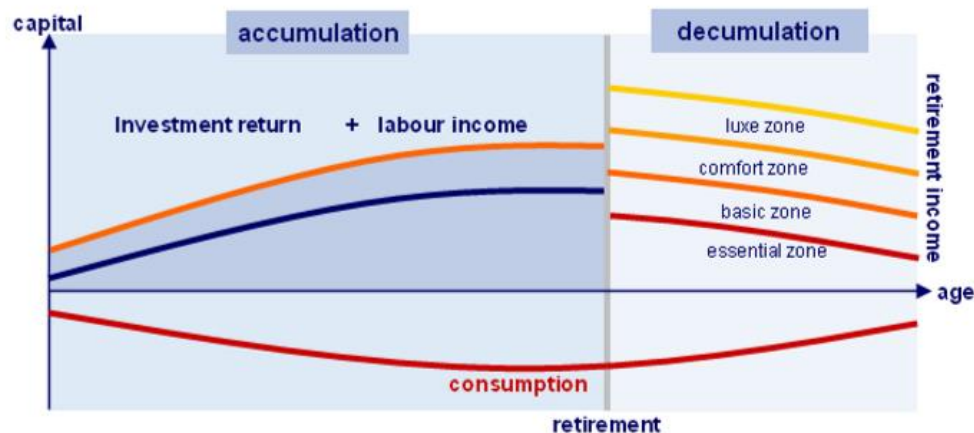
PENSIOEN

Waarom een pensioenfonds?

- Tegenwoordig nog nodig?

So what are we saving for?

Essential zone: enough capital to buy an annuity to maintain a minimal way of living
'Basic way of living' zone: additional capital to buy an annuity to maintain a desired way of living
'Comfort way of living' zone: capital exceeds the amount needed for a desired way of living – not all capital is used
'Lux way of living' zone: desired way of living can be maintained without using the retirement capital

Waarom allemaal zo moeilijk?

- Met pensioen gaan wanneer je wil.
- Je zorgt dat je op pensioenleeftijd een zak geld hebt en die kun je dan gebruiken voor je pensioen.
- Is de fiscale aftrek zo belangrijk?
- Gewoon netto inleg.
- Veel belangrijker is het dat de rendementen **niet belast worden**, net zoals bij pensioenfondsen op dit moment.
- Uiteraard kunnen risico's voor overlijden en arbeidsongeschiktheid **verzekerd** worden.

Het nieuwe pensioen

- Werkgevers betalen een vast percentage aan pensioenpremie.
- De hoogte van de eigen bijdrage voor het pensioen bepaalt iedereen zelf.
- Pensioenfondsen zijn inkoopcombinaties geworden.
- Klanten kunnen kiezen van welke inkoopcombinatie ze gebruik willen maken.
- Er wordt aangegeven hoeveel pensioen je met je gespaarde saldo kunt inkopen.
- Je kunt switchen tussen verschillende beleggingen, uiteraard zijn daar kosten aan verbonden.
- Je kunt switchen tussen inkoopcombinaties.
- Geen indexatie vanaf pensioendatum.

De uitvoering

- Eenvoudige beleggingsportefeuilles
- Huidige situatie
 - veel aandacht voor de beleggingstitel
 - wel erg complexe portefeuilles
 - veel aan- en verkopen
 - fees vaak erg hoog

De kalkoen

- Ik begrijp ook wel dat ik nu met de kalkoen over de invulling van het kerstdiner aan het spreken ben.
- Maar waar het om gaat is dat die kalkoen niet op die kersttafel terecht komt!
- De keuze is aan u....